Ч. 288 (10.671). Львів, субота 26. грудня 1925. Почтова належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунія 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

Лист з Берліна.

Чотиромільйонова потвора.

Берлін, 22. грудня 1925.

Город з чотирма міліонами мешканців з лишком (більшим від нашого Львова) шумить, гуде, гуготить, біжить, одним словом живе. Проковтує не лиш страхітну бездіч меса, сала, масла, картоплі і т. и., але й міліони примірників газет щоденно. Що кілька хвилин з гирла якоїсь друкарні вискакує нова. Авта, мотоцикли, біцикли, ручні візки, візочки, запряжені псами, розвозять тії гори паперу й розсипають по сотнях усяких двірців, по тисячах кіосків, по безчисленних склепах, поки вони не попадуть до горб і до рук тих продавців, мужеського й жіночого роду, що на перехрестях вулиць, на майданах і на вуглах, стоять з кумедними шапками на головах і тичуть перехожим задрукований папір у руки. „Льокарно", „Загадочна смерть Юревської", „Атентат на Штреземана", — все щось иншого, несподіваного, нового. Чотиримільйонова потвора (з лишком, більшим від нашого Львова) підхоплює ті вісти, хвилюється, бентежиться, робить боками, грізно завертає очима, — травить. А на завтра давай їй щось иншого, нового, несподіваного, бо вона без сензацій жити не може. Мусить шуміти, сердитися, грозити розрухами, резольтами. — спокійно жити не може. Не скажу, щоб отті міліони примірників газет, що берлінці перетравлюють що днини, дбали про нерви своїх читачів. Навпаки, вони добирають всіх способів, менше й більше гарних і дозволених, щоб читаючий загал денервувати до краю. Особливо полудневі і нічні часописи, якраз ті, коли чоловік повинен заспокоюватися, а не дратувати себе. Ґазети, що виходять коло 12. години в полудне і коло 8. вечір мають свій окремий короткий, уриvчастий, неспокійний тон. Навіть літературний матеріял, який вони приносять, повний крапок, викличників, знаків питання, переповнений скороченнями і двозначниками. Новеля уступає з місця перед нарисом, ескізом, перед фотографічною знимкою, зробленою при помочі апарату, котрий має химерну сочку, яка викривлює обличчя і викручує ноги на взірок барокових стовпів. Нічого природного, розважного, спокійного, усе бентежиться, метушиться, спішиться. Куди? Чого? Маєш час чотиромільйоновий творе модерної культури й цивілізації. Маєш час! Доказом поспіху можуть бути тутешні трамваї, підземні, надземні і всякі инші залізниці та перевозові середники. Обчислено, що протягом 1925 року перевезли вони півтора міліярда людей, а як додати до того дітей, котрі до семого року не платять карти їзди і тих, що мають місячні та тижневі карти, то вийде яких два міліярди їзди — себто на кожного берлінця припадає яких 500 їзд у рік, не числячи тих, що їздять автами і власними повозами. Бідні ті берлінські бруки і ті поліціянти, що вимахують руками, регулюючи рух.

Чого ти так спішишся, великий городе?

Жити треба, треба в лету хапати шматок хліба.

Треба його видирати собі. Як не будеш спішитися, попадеш між безробітних, а їх тут коло двісті тисяч.

Це одна з більших турбот батьків міста і правителів держави. Їм треба дати їсти, треба їм дати дах над голову, бо тепер зима. Безробітним платять денно від одної марки до 3 і пів, себто є такі, що для себе і для родини дістають яких 9 золотих денно. Помножити це через 200 тисяч, а так вийде сума, за яку можна би утримати деяку малу державу. На тім розуміється не кінець допомоговій акції. Помагають сотки добродійних товариств.

Одна „Heilarmee" скільки доброго робить. По вулицях стоять високі триніжки, як перед циганськими шатрами, на них завішені залізні глечики з надписом: „на страву для найбідніщих"... Для найбідніщих? На жаль, найбідніщі до того глечика не підступлять. Їх сором не пустить туди. Вони скорше відчинять ґазовий курок і — кінець. Таких є чимало. Найбільше інтеліґентів, лучаються навіть дипльомовані інжинери. Найбідніщі ті, що соромляться своєї біди. А соромляться вони без причини. Збідніли, бо не вміли, як тут кажуть, „гамстерувати", промишляти в часах інфляції, збідніли, бо вірили державі і позичили їй свої гроші на війну, золото за залізо проміняли, гадали, що як на державних банкнотах написано, що за них кожної хвилини банк виплатить золото, так воно правда (бо якже держава моглаб ошукувати своїх горожан?), збідніли, бо були чесні й легковірні, вірили в людину, а людини тепер нема. Людина перетворюється в машину. Машинізується світ.

Спішися, спіши, чоловіче, щоб не було запізно!

На харчах не кінець. Требаж у зимі і хати. Для бездомних є тут усякі захисти, азилі, бараки. Один є щось на 6 тисяч людей. Усіх мешканців якого там Рогатина, чи Підгаєць помістив би. Так перед ним чекають цілі Бережани. Десять тисяч і більше добивається до вбогого захисту. Що з ними зробити? Требаж дати чоловікові хоч на кілька годин якийсь теплий куток. Бо як ні, то він стане бунтуватись. Про грозу революції на такім саме підкладі здавна ходять тривожні вісти. В ґазетах появилися навіть звістки про виїмковий стан. Але правительство їх заперечує. Правительство розпоряджує велитенським буджетом. На рік 1926 преліміновано його на 7 міліярдів і 700 міліонів у приходах і розходах. Сподівана немала надвишка, як було й попереднього року.

Є з чого брати. Але треба брати осторожно, треба господарювати ощадно, „man muss sparen". Це слово належить до найбільше уживаних у Німеччині. Але не конче там, де треба. Люксус величезний! Крамниці й маґазини перед святами це просто „Сезам відчинися!" Одяги, біжутерія, футра, дивани, цвіти. Ночами цілий Берлін горить. Світляні реклями, ніби в казці.

А тисячі людей скитаються без хати.

Урядникам підвисшають плагні, дають святочні додатки, не великі, але дають. Чимало є таких, що беруть і 50 і 100 тисяч річно. В першу чергу директори банків.

Часи, коли був один канцлер, а міністрів можна було почислити на пальцях — минулися. Тепер тих панів з додатком a. D. є гук. Заледви розглянеться в своїй теці, заледви навчиться, як її відчиняти й зачиняти, а вже й другому передавай. Є навіть окремий Sparkomissar, котрий коштує поверх 200 тисяч — а тисячі людей мерзнуть без даху над головою.

Великий городе, хто може збагнути тебе?

Б-н.

Шляхом визиску й насильства.

Промова посла Любарського в соймі у справі буджетової провізорії дня 17. ц. м.

(В скороченні.)

Висока Палато! Перед нами буджетовий прелімінар на перше чвертьріччя 1926 р. Буджет цей обтято, бо господарська криза розвивається з кожним днем щораз більше й більше. Перед нами питання, хто виновником тої кризи, хто відповідає за те, що на кождім й поті селян і робітників переводиться ощадности в цьому буджеті. Виновником тут тільки злочинна політика всіх польських урядів від самого початку польської держави, і то політика господарська, як і загальна, бо не можна відділяти політики фінансової від політики загально-державної. Тому, що кожний уряд тільки декламував про ощадности, а робив зовсім що инше, стоїмо нині перед руїною.

Як ведено грошеву господарку, про це говорили вже мої передбесідники. Я ще додам один документ з часів правління Вітоса. Отже тоді друковано днями й ночами марки, і то так, що не було навіть часу звертати уваги, чи ті марки видруковані добре. І ось в мойому посіданні документ — банкнот на суму 50.000 марок, що з одного боку задрукований, а з другого білий (показує). Це я дістав при виплаті посольських дієт! Через отакі порядки стоїмо над берегом пропасти. Инакше й не може бути, бо політика наших урядів була все одностороння. Це політика повної денаціоналізації всіх непольських народів.

Тут говорено, що Польща сама собі вистарчає. В це я не вірю. Тому Польща не повинна відмежовуватися китайським муром і колючим дротом від своїх сусідів. Особливо не треба сказати про Німеччину й СРСР. Наслідком польської політики СРСР висилає своє збіжжя до Румунії й ин. держав, а Німеччина свої фабрикати всюди, тільки не до Польщі. Натомісць Польща спроваджує закордонні вироби, а свої продає дорожче від закордонних. А все то тому, що всі польські уряди, як і уряд теперішній, будують свою політику тільки на фраґментах. Ви думали, що станеться знов „цуд", а тимчасом стоїте над розбитим коритом. Ви зруйнували цілу господарку: промислову, торговельну, а передовсім рільничу.

Не можна мати здорової господарки без здорової державної політики, бо вони з собою в тісному звязку. П. Стан. Грабський був учнем великого російського фінансіста Віттого, а Вітте так сказав російському цареві: „Дайте мені добру політику, а я вам дам добрі фінанси". Те саме я кажу тепер польському Урядові. Але ви цього не хочете розуміти, бо ви все говорите про фраґменти, бо не хочете признати, що Польща є державою народів, а не державою одної нації. Більше як 40 проц. не-Поляків у теперішній Польщі хочуть також жити, як Ви. Але Ви їх іґноруєте, їм кажете тільки: Дай, а для них нічого не маєте.

Щоб не бути голословним, подам цифри. Всі говорять про загальний буджет цілої Польщі, а я тепер зверну увагу, як виглядає загальний буджет у відношенні до нас, Українців, скільки ми платимо і що за це дістаємо.

(Докінчення буде.)

Закупно закордонних видань для бібліотек України.

Президія Головнауки в Харкові доручила завідуючому музейно-бібліотечною секцією Дубровському зложити проєкти та кошториси на купівлю за кордоном наукових книжок для бібліотек України. Всі наукові бібліотеки мають подати списки потрібних книжок

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 948/25. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułów umieszczonych w czasopiśmie „Dilo" Nr. 283 (10.666) z dnia 16. grudnia 1925. r. pod tytułem: 1) „Ad majorem gloriam..." w ustępach między słowami: a) ekonom ... zwołycznania a uczywajeniu w deklaracji, b) pro zwłoocnimi a fat 10) sem. 4) W art. pt. „Szachoiniki na eksport" a) w ustępie między słowami: wybiały zowsim ... i Tutya zakińczyw i b) w ustępie od słów tak powyżej aż do końca tego artykułu, 3) w art. pt. „Z kortyczałami ..." w całości od początku aż do końca tego artykułu wraz z podtytułem zawiera znamiona ad 1) a) zbrodni z § 65 a) u. k. ad 1) b) i ad 3) występku z § 302 uk. ad 2) a) b) zbrodni z § 65 a) u. k. i występku z § 302 uznał dokonaną dnia 17. grudnia 1925. roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydał nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1863 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 r., zarządzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów, dnia 19. grudnia 1925. r. Hawel.

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 951/25 W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" Nr. 284 (10.667) z dnia 19. grudnia 1925 r. pod tytułem: „IX. Zїзд KP(b)U" w ustępie między słowami: pro ukraїnśkyj uniwersytet a i końca to sind zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) u. k. karani uznał dokonaną dnia 18. grudnia 1925 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493. p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6. ex 1863, r. i. zarządzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 Zł. P. Lwów, dnia 21. grudnia 1925. r. Hawel.

Знову зміна.

Львів, 25. грудня 1925.

В днях 19 і 20. листопада п. р. відбулися перевибори в Українській Парламент. Репрезентації. Пятичленний „Селянський Союз" і пос. С. Підгірський обєдналися в опозицію проти дотеперішньої президії, домагаючись поважнійших змін в її складі. Опозиція висунула на голову українського соймового представництва члена „Сел Союза" пос. С. Козицького, а на заст. голови безпарт. сенат. Пастернака й униїата пос. Б. Козубського.

Одначе в голосуванні кандидати опозиції здобули тільки третину голосів, а дві третини впали були на досьогочасну президію (пос. С. Хруцький, сенат. М. Черкавський і пос. Б. Козубський, всі три члени УНДО). Опозиція не піддалась волі більшости, себто не скорилася перед демократичним принціпом, тільки устами пос. Підгірського заповіла безоглядне поборювання вибраної президії. І справді опозиція повела безоглядну боротьбу проти президії Парл. Репрезентації. Особливо сіллю в оці опозиції була партійна приналежність членів президії і заснування нею в Луцьку національно-демократичного тижневика „Громада". Орган „Сел. Союза", холмське „Наше Життя", розпочав, кампанію, якої міг би йому позавидувати перший-ліпший вшехпольський „курієрок". Та атаковані зберігали мовчанку в надії, що опозиційні буруни уляжуться, бож принагідна опозиція, в даному випадку заохочувана до „боротьби" й піддержана посторонніми чинниками, не все визначалася послідовністю й видержаністю, здебільшого годуючись переходовими настроями.

Одначе виявилося, що тієї твердости й консеквенції, якої багатьом соймовим діячам не достає в елементарних питаннях політичного життя, тут мусіло бути аж за багато. Бож тільки місяць минув від нових виборів президії, а вже лаконічний комунікат Української Парл. Репрезентації в 20. цм. доніс:

„На засіданні Української Парляментарної Репрезентації 19. грудня 1925 року обібрано головою Репрезентації посла Сергія Козицького, а членами Президії послів Сергія Назарука і Максима Чучмая. Ті останні дефінітивно вибору не приняли".

Тільки всього. Ніякої замітки, ані одного слова пояснення, навіть ніякої згадки про усунення чи уступлення попередньої президії. Які причини склалися на такий рішкий й оригінальний „переворот"? Чи положення на парляментарній арені диктувало Парл. Репрезентації спричинити крізу в президії, чи на те вплинуло становище краю виборців, внутрішні чи довнішні чинники? Чи ця зміна означає загострення тактики на парляментарній арені, а коли так, то в якому напрямку? Чи тим способом вичерпується невдоволення в клюбі, чи воно зростає? Чи кріза, започаткована недисциплінованістю „опозиції" кінчається, чи тільки набирає розгону?

Такі і їм подібні питання можна ставити в безконечність, і — на жаль — на них не находимо ніякої відповіди. Парл. Репрезентація стає замкненим в собі гуртком, якоюсь відмежованою від громадянства орвою, якоюсь сектою, яка в своїй замкнутости зводить важкі бої, але ніхто не знає: за що і з якою метою.

Не беремося відповідати на всі поставлені в горі питання, але відважуємося твердити, що кріза в Українській Парл. Репрезентації не скінчилася 19. п. м. Маленький додаток, що посли Назарук і Чучмай не приняли вибору до президії, вказує, що нова президія вже на порозі свого істнування є здекомплетована, иншими словами, що тієї президії фактично нема, що Парл. Репрезентація є без керми і вітрил. Коли так висловлюємося, то не значить це, щоби ми неприхильно ставилися до нового голови Української Парл. Репрезентації пос. С. Козицького. Навпаки, сміємо твердити, що це одна з помітніщих індивідуальностей на сірому фоні нашого громадського життя, але „один в полі не воїн". Видно, що внутрішні труднощі в Парл. Репрезентації дійшли до крайніх меж, і ледве чи п. голові Козицькому поведеться їх опанувати.

На всякий випадок годиться зазначити, що ті вічні зміни й переміни в парл. представництві не є нормальним явищем. Видно, що там нема міцного хребетного стовпа, який цілко держав би складові елементи. Видно, що там люде, не маючи кращої роботи, викликують безнастанні крізи, або стають орудям в чужих руках, щоби підірвати авторітет Парл. Репрезентації в громадянстві, видно, що там є „політики", які всю свою „парляментарну діяльність" замикають внутрішніми крізами.

Український соймовий клюб має всього 15 членів, але за те на протязі трьох літ вже п я т ь разів змінилася його президія. Значить, що третій член вже був головою, а що другий членом президії Єй Богу, як на запорожській Січі. Вистане найменший легіт особистого невдоволення, щоби горі дном перевернути клюб. Алеж парляментарне представництво — це не принагідна січова братія, тільки народні представники, керманичі, світочі.

І які наслідки тих вічних змін? Перший голова клюбу — пос. Ант. Васильчук — вже давно поза клюбом, є „диким" і запідозреним в уголовстві й инших гріхах. Другий голова — пос. С. Підгірський, вийшовши з есефівської школи, побував в трудовій партії, опісля — ні з цього — ні з того — опинився на становищі голови б. Партії Нац. Роботи, а тепер, вкусивши з дерева добра і зла, є „безпартійним". Правда, в клюбі він ще фізично тиняється, але від часу до часу погрожує виступленням. Третій і четвертий голова — сен. Черкавський і пос. Хруцький — певно не будуть на перше місце ставити своїх особистих амбіцій, як два попередні, одначе всетаки ті вічні зміни не причиняються до консолідації Парл. Репрезентації.

Безнастанні й ненадійні крізи, спішні „деградації" винесених на чоло, викликують гіркі настрої й вовчі відносини, спихають в сутінок людей, що ще недавно були в перших рядах, роблять їх яловими неужитками і на парляментарній арені і в ділянці громадянського життя. При невисокій політичній вироблености, скриваючи в собі образу і нехіть, ті люде звичайно переходять в „опозицію" — не принціпову, тільки особисту — і дожидають нової крізи. Щож, varietas delectat!

Такі зміни є прикметні тільки політично невиробленим клюбам, тільки примітивним політикам, тільки безхребетним організаціям і установам. Такі зміни викликують дрібничкові пристрасти, висувають на перший плян підрядні інтереси, особисті справи, вбивають політичну думку, атомізують й анархізують розпорядні сили, не дають змоги витворити й утвердити авторітетів.

Тому панове, яких народ в своїй подиву гідній національній дисципліні і відданости виніс на верхи, яким віддав керму своїми справами, яких деклярував першими в народі, повинні зрозуміти, що та сама, а може й більша дисципліна обовязує їх у виконуванні доручених їм обовязків.

З польських справ.

В урядових колах розглядають проєкт підвишки цін предметів монопольних, тютюну, залізничних білетів.

Долар у Варшаві паде. З огляду на свята долярів купують мало.

Англійські промисловці, що вернулись з Польщі, заявили льондонським фінансістам, що становище Польщі є важке, але не безнадійне. Польща може одержати позичку, але тільки тоді, коли почне співпрацю з чужиною. Сумна діягноза.

Новопризначений кардинал єпископ з Вильна Матулевич, відрікується від польської національности, змінивши прізвище на литовське Матулевічіюс.

Влад. Грабський, бувший мін. фінансів, одержав запрошення від секретаріяту Лі-

„Просвіта" в 1925 році.[5)]

(Продовження.)

Коли ми при питанні курсів, то й тут мусимо зазначити, що в біж. році були також деякі перешкоди в їх улаштовуванні. В селі Девятниках, бобрецького повіту, приготовано усе задля ведення курсу вищої освіти. Повідомлено старосто, воно не дало дозволу. А коли курс ведено таки далі, пішло завівання до поліції і до громади силою припинити працю. Ходила депутація до старостав, виказувано на основі закону, що дозвіл на ведення курсу має право давати старосто. Одначе старосто вперлося, що це справа Шкільної Кураторії. І курс не відбувся.

Числа у друкованому звідомленні до цього розряду освітної праці дуже неточні. Тут не вистарчить сказати, що відбулося тільки а тільки рефератів чи викладів. Сама кількість не говорить нічого. На будуче треба змагати до того, щоби мати перегляд предмету викладів, професії референтів, кількости слухачів, ну і їхнього зацікавлення. Те останнє незвичайної ваги. У других народів численні а н к е т н і л и с т к и йдуть в публику, яка відповідями дає показчик заінтересовання, внутрішнього звязку, а рівночасно для референтів й для освітних установ матеріял, розглядаючи котрий зможуть щораз краще звершувати ведену працю. На цей бік збирання матеріялів досі так як не звертано уваги.

Про л ю д о в і у н і в е р с и т е т и, ще й до того на зразок данських по пляну Грунтвіга у нас писано вже давно. П о к. Е в г е н К о с е в и ч реферував колись ту справу ще студентом на сторінках Літ. Наук. Вістника. Та правду кажучи ми ще досі не спромоглися ні на одну того рода вищу селянську школу

По середині до осягнення селянського університету стояли до війни наші г о с п о д а р с ь к і ш к о л и в М и л о в а н н ю і У г е р ц я х в и н я в с ь к и х. Всеж таки треба тут це зазначити, що пок. о. М. Б а ч и н с ь к и й парох Милования, лелія у своїй душі мрію, що милованська школа стане таким людовим університетом чистого типу і загріє громадянство до того, щоби того рода вищі селянські школи покрили так само густо нашу землю, як вони покривають Данію і скандинавські краї.

Як дуже велику заслугу Головного Виділу мусимо піднести те, що цього року, серед так важких умовин створив і веде 5-м і с я ч н и й г о с п о д а р с ь к о - с а д і в н и ч и й к у р с. У програмі курсу крім фахових відомостей подається деякі предмети загально-освітного характеру. Цими загально-освітними предметами наш курс наближається в дечому до людових селянських університетів. Всеж таки далекий він від нього.

І тому ми мусимо змагати до творення людових університетів з інтернатами, в яких праця буде построєна зовсім на самодіяльности, на зразок т. зв. нім. Volkshochschulen.

Тут мусимо знову перевести порівняння між нашими досягненнями, а досягненнями от хоч би найблищих нам Поляків. Правда, що в них цілий державний апарат стоїть на послугах виховного діла. Всеж таки, коли ми хочемо хвалитися, що самі творимо будову для себе, треба бути готовими до жертви. А виховно-освітна справа вимагає великих жертв.

На протязі 1925 р. мали Поляки два такі університети один в Дальках під Гнезном, другий в Шницах під Краковом. В останній місцевости одержала кураторія заведення від американської У. М. С. А. три мешкальні будинки, господарські будинки, ярииний і овочевий город, 4 морги орного поля, площі для ігор і забав. Там вже йде третій курс. Без огляду на так велику даровизну оплата курсистів удвоє вища, як в нас у Милованню. Слухачів у Шницах було на І. курсі пятимісячнім мужеськім — 17, на ІІ-ім женськім — 28.

Зважмо далі, що нечисленні Німці — а й вони дякуючи змаганням пастора д-ра Сефельда — мають свій л ю д о в и й у н і в е р с и т е т в Дорнфельді під Щирцем. А тоді мимовільно мусимо заапелювати до себе, щоби не оглядаючися на жертви — всіма засобами змагати до правильного побудовання людових університетів, в першу чергу до побудовання школи в Угерцях винявських.

Докладні дані про Милованський курс найдуть цікаві в друкованому звідомленні.

З притиском мусимо піднести й те, що цього року перший раз від війни містилася в Милованню в а к а ц і й н а о с е л я.

Майже ні словом не згадано у звідомленні про те, що Т-во зробило в напрямі поширення думки про с а м о с в і т н і й с а м о в и х о в н і з м а г а н н я серед своїх членів. Це може одно з найважніщих завдань, яке в дальшій майбутности стане вінцем усього, що „Просвіта" зробила. Під цим оглядом покористуємося тим матеріялом, який находимо в „Народній Просвіті."

Як усе в світі, так і освіта, знання, виховання треба добувати власними засобами й силами. Тоді що йно людина зможе оцінити вартість добутого, що йно тоді зрозуміє ціну своїх змагань і ціну своїх досягнень. У других народів робота в цьому напрямі йде. Одначе треба признати й те, що у них не тільки краща організація, але й засоби, розуміється більші. У них є таких одиниць більше, котрі присвятили себе як фаховці справі позашкільного виховання. І вони як опікуни й інструктори самоосвітних змагань стають у допомові всім тим, котрі цього потребують.

(Продовження буде.)

ги Націй взяти участь у міжнародній економічній конференції в Женеві. Мабуть за засуття за зруйнування населення.

З дискусій над ощадністю повстане комісія яка має приготовити проєкт зміни в державнім апараті, з метою ощадности. На голову цеї комісії ставлять кандидатом бувш. генерального намісника Бобжинського.

По широкому світі.

Президент Зєд. Держав Куліж рішив на власну відповідальність узяти участь в конференції Ліги Націй над роззброєнням.

Радянська влада перебрала в Данцігу будинок бувшого російського посольства, в якім до нього часу були товариства рос. емігрантів. Так рішив польський уряд у порозумінні з данцігським сенатом.

Загальний собор екуменічний, скликує папа на р. 1926 до Риму. Число духовних, що візьме в ньому участь, буде з 5000.

Абд-ель-Крім виславши свого мирового делегата до Парижа, одночасно почав офензиву в Марокку, щоби доказати, що його бажання миритись не є вислідком його трагічного становища. Він приготовляється до війни на новий рік.

У Німеччині терористичні організації вбили з політичних мотивів в останніх часах 50 осіб. Покищо тільки 26 випадків розяснено.

У Китаю ген. Фенг, утративши 10.000 жовнірів, подався назад, у напрямку Пекіна.

Японський цісар занедужав на запалення мізку.

Бувш. головнокомандуючий російської армії, Микола Миколаєвич, важко занедужав.

За рідну землю.

Ходорів. 22. грудня 1925.

В неділю дня 20. грудня відбулося в Ходорові заходами адвоката д-ра Корнила Трояна в салі Народнього Дому віче в земельній і шкільній справі. На віче прибули масово селяне. Всіх учасників було понад 500. Майже всі села судового ходорівського повіту були заступлені делегатами. Віче відкрив короткою промовою адвокат Корнило Троян. До президії вибрано о. Теофіля Приму, пароха Дулібо, як предсідника, Миколу Слипку, господаря з Демидова, як його заступника й Івана Василика з Ходорова, як секретаря. Реферат про земельну реформу виголосив Остап Луцький. В загально приступний спосіб представив він історію боротьби українського селянина за землю і яскравими фарбами змалював небезпеку законопроєкту про земельну реформу. Реферат про положення українського шкільництва виголосив п. Володимир Целевич зі Львова. Він представив пляни Станислава Грабского, що веде до повного знищення українського й народнього шкільництва і точніше подав засоби боротьби проти польонізаційного походу. По рефератах відбулася довша дискусія. Селяне запитували й жадали вияснень у справі „хлібоїдського конгресу" в Станиславові, в справі оплат від псів і в справі рішень кураторії про вислід шкільного плебісциту. Остап Луцький візвав присутніх до підписування акцій Земельного Банку і представив значіння Земельного Банку для економічного розвою українського селянства. Учасники віча висказували побажання, щоби для піднесення духа народу скликувати частійше віча. Ухвалено одноголосно звичайні шкільні й земельні резолюції. По промові д-ра Корнила Трояна, який змалював терпіння українського селянства, закрив предсідник о. Прима віче завізванням присутніх до єдности й до інтензивної праці на народній ниві.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

По виборах на Закарпатті.

Інтервю з послом о. А. Волошином.

(Від власного кореспондента.)

(Докінчення.)

Яка є конкретна програма Вашої діяльности в парляменті?

„Передовсім вложу декларацію про культурно-національну єдність Підкарп. Русинів із українським народом поза П. Р.

Дотично автономії П. Р. стоїмо принціпіяльно на становищі Сан Жерменського договору і конституції та будемо вимагати, щоби та автономія була введена в життя. Одначе рівночасно ставимо собі як ближчу мету економічно-культурне піднесення нашого народа, яке уважаємо за важніще діло, ніж формальна автономія.

Культурне піднесення нашого народа будемо старатися осягнути через дальший розвій шкільництва в народнім дусі і через усунення язикового хаосу, який ввели у нас займанці учителі-Москалі, а який піддержують деякі владні чинники для ослаблення нас.

Досі видано у нас лише 2 учебники для гімназій, хоч багато учебників є вже в рукописах. Шкільні власти люблять покликуватися на язиковий спір, щоби відмовляти підпори на видавання учебників. Буду старатися ту аномалію усунути. Крім цього буду старатися о підпору для Т-ва „Просвіта", яке такі великі заслуги поклало для національного освідомлення мас, а тепер має в програмі організування драматичних кружків і хорів по провінції.

В економічній ділянці маємо багато завдань.

Земельну реформу переводжено у нас з кривдою для нашого населення. З цілого фонду державних земель в ЧСР. найбільша часть припадає на П. Р. Земельний уряд поступає при парцеляції так, що оголошує конкурс на купно державної землі на дуже короткий термін, так що заки селяне вспіють про це довідатися, речинець минає і земельний уряд парцелює тоді землю поміж чеських кольоністів, покликуючися на те, що, мовляв, ніхто з місцевих людей не хотів купувати землі.

Проти такої практики виступлю якнайгостріше.

У нас панує страшний земельний голод, а на купно землі при парцеляції панських і державних земель бракує селянам кредиту. Около 5 міл. золотих корон наших ощадностей лежать в Будапешті в централях колишніх мадярських кооператив, які мали у нас свої відділи. Наша влада не постаралася досі щоби ми ті гроші з Будапешту дістали, в наслідок чого селяне втратили довіря до всяких кредитових кооператив. Будемо отже старатися о кредит для нашого банку і для істнуючих кредитових дружеств, бо без кредиту парцеляція неможлива.

Разом із соціяльно-демократичною партією будемо старатися о індустріялізацію краю, щоби наші безробітні селяне і робітники могли найти працю. В тій ціли будемо жадати, щоби державні інвестиції, які що року ухвалюються, були дійсно на П. Р. уживані. Для піднесення нашої торговлі, особливо експорту вина, овочів і дерева будемо старатися о зниження залізничих тариф, згл. о заведення т. зв. ступневої тарифи, маліючої з віддаленням. Найгірші відносини панують у нас на полі санітаризму. По селах ширится епідемія тифу, лічниці занедбані, лікарів нема а теперішний санітарний шеф, замісць дбати про направу санітарних відносин, занимається політикою і русифікацією нашого краю. Наших лікарів переслідує, а протегує Москалів без дипльомів, без студій, а навіть звичайних обманців, натомісць солідних лікарів Українців повиганяв до одного."

Що думаєте, пане после, про дальший розвій народнього культурного напрямку на П. Р.?

„Народній напрям побідив дорогою природнього розвою і силою факту, що російщина нам чужа. Вистане ствердити факт, що ні один з т. зв. підкарпатських „русских" не уміє досі по російськи, щоби переконатися, що наше русофільство не є питанням культурним, лише політичним. Наші противники хотіли нас ослабити і розбили нас язиковим питанням.

Я переконаний, що до кількох літ не буде у нас ні одного „русского", лише Русини-Українці."

Яку ролю відграє українська еміграція на П. Р.?

„Українська еміграція сповняє велику культурну місію у нас. Вона помагає нам національно відроджуватися.

Як в кожній суспільности, так і серед української еміграції трапляються одиниці, яких треба осудити, але на загал в історії нашого народу роля української еміграції буде записана як найкраще.

Я пригадую собі, як члени нашої директорії, між ними і я під час переговорів з Чехами в 1919 р. (з презид. Масариком, міністром Тусаром і т. д.) жадали виразно від них, щоби там, де буде хибувати місцевих Русинів до обсади публичних урядів, особливо до шкільництва, були покликані наші братя Українці. Чеські представники на це згодилися і з початку дійсно деякі українські емігранти були приняті до публичної служби. Були це здебільша висококваліфіковані урядники, які були першими піонірами славянства на П. Р. і вони перші ввели нашу руську мову в школу, в суди і в адміністрацію. Одначе з часом почали до нас напливати урядники з Чехії, які з конкуренційних, чи егоїстично-матеріялістичних мотивів почали цькувати проти української еміграції, наносячи чесним, заслуженим людям нераз груби обиди і несправедливі закиди. Я особисто осуджую таке поступування і думаю, що воно пошкодить нам і десяткам тисяч тих Чехів, які живуть на Україні".

На цьому ми нинішню розмову скінчили. О. посол Волошин говорить чистою українською літературною мовою з одинокою діялектичною домішкою „айно". Так.

XIV. Зїзд Р.К.П.

Нова опозиція в партії.

В Москві почався дня 18. грудня 14. зїзд російської комуністичної партії. На зїзд явилося 1.253 делегати, що репрезентують собою 1.025.000 членів і кандидатів компартії. Попереднього року партія нараховувала 736.000 членів і кандидатів. Зїзд відкрив Риков. До президії ввійшли очевидно всі комуністичні провідники не виключаючи і Троцького.

Петигодинний реферат з боку центрального комітету і політичного бюра партії виголосив Сталін. Він підкреслив між иншим сильну внутрішню та зовнішну стабілізацію СРСР., та велику її притягаючу силу для поневолених народів і всеї міжнародньої робітничої кляси, що готова боронити Радянський Союз перед усяким нападом капіталістичних держав. Мирне співжиття СРСР з капіталістичними державами зводиться до таких причин: бажання Америки зберегти мир в Европі в імя спасення вложених в неї міліярдів долярів; життєва конечність капіталізму втягнути СРСР до участи в світовому господарстві.

В цьому році — на думку Сталіна — сильно розвинулася закордонна торговля СРСР, з якої у великій мірі користала Америка (бавовна), Англія і Німеччина (збіжжа). Справа довгів має величезне значіння при регулюванні зносин з західними державами, що обраховують довги давньої Росії (передвоєнні та воєнні) на суму 30 міліярдів рублів. СРСР протиставить тій сумі свої претенсії на відшкодування за школи, нанесені СРСР в літах інтервенцій, на суму 20 міліярдів рублів. „Ми не можемо — казав дословно Сталін — анулювати наших законів з 1917 р. про ануляцію царських довгів. Ми будемо стояти на становищі тих законів, але не виключаємо деяких уступок у тому напрямі для Англії та Франції, що можуть виринути в ході практичних переговорів з ними. Та справа царських довгів може лягти в основу взаїмних користей а колишня власність тих держав може повернути до них при допомозі концесій, на які ми змогли би погодитися, але під умовиною, що воєнні довги будуть

безумовно анульовані". Змальовуючи завдання інтернаціональної політики Радянського Союзу, Сталін сказав: „Завдання міжнародньої політики СРСР такі: Дальша консеквентна боротьба за збереження миру, здемаскування вкритих серпанком пацифіцизму а на ділі загрожуючих світовому мирові заходів у роді льокарнського; демаскування міжнародніх установ, які виконують гнет над слабшими народами при допомозі сильніЙших як Ліга Націй; економічні зміцнення СРСР на основі консеквентного проводження її монополю; зближення з капіталістичними державами, які найбільше потерпіли наслідком світової війни і накінець скріплення звязків і приязни до залежних кольоніяльних народів".

Крім цього обговорював Сталін дуже подрібно організаційні та політичні справи самої партії. По його рефераті зголосився до слова речник ленінградських комуністів Зіновєв. Він виступив дуже завзято проти реферату Сталіна та полемізував з усіми його основними тезами. В історії партії це перший випадок, де член партії полемізує з офіціяльним звітом та політичною плятформою партії. Тут слід підчеркнути, що Сталін виголошував свій реферат від імени Центрального комітету партії та від імени політичного її бюра. А в компартії все була традиція, що енунціяції політбюра не підлягали критиці. Ціла історія з Троцьким полягала на тзв. внутрішньопартійній дискусії про напрямні політики партії та про оцінку минулого революції. Вона велася в пресі, публікаціях а навіть на партійних зїздах і мала відірваний від життя, чисто академічний характер. Зовсім инакше представляється справа тепер. На партійному конгресі напав Зіновєв на практичну політику партії, напав на її керманичів. Тут треба пригадати, що Зіновєв є головою Комінтерну та має за собою такий поважний осередок комунізму як Ленінград.

Проти критики Зіновєва і в обороні офіціяльної плятформи партії виступив Бухарін і Риков. Більшість конгресу заявилася проти Зіновєва. До дискусії над виступом Зіновєва зголосилося 100 учасників. Не маючи під рукою найновіших московських газет, не можемо зясувати докладно самої істоти непорозуміння. В найблищому часі постараємося це зробити, бо думаємо, що цей інцидент матиме велике значіння на дальше уложення відносин у партії, яка виконує владу і на Україні.

НОВИНКИ.

— **До наших Передплатників.** За днях адміністрація нашого щоденника розіслала шан. Передплатникам, що мають залеглости, окремі упімнення. Просимо найдальше до 10. січня 1926 безумовно вирівняти всі залеглости, в противнім випадку буде адміністрація змушена припинити дальшу висилку часопису. Без сумніву, тепер незвичайно важкі часи і фінансова скрута дається кожному діймаючо відчувати, одначе ще важче відчуває її український часопис, здаций виключно на своїх передплатників. Папір й друкарню, почту й инші видатки муситься покривати готівкою, а помітна частина передплатників не все виявляє зрозуміння для важкої боротьби часопису за істнування. А прецінь в культурному громадянстві часопис не є люксусом, тільки щоденною потребою. Нехайже зрозуміння тієї потреби спонукає наших шан. довжників сповнити свій обовязок та не примушувати нас до приноровлення крайних засобів.

— **Нове католицьке свято.** Папа видав енциклику в честь Христа як короля людства. З цієї нагоди призначив нове свято „Царства Христового", яке припадатиме на останню неділю жовтня кожного року. Цього року вперше це свято буде відзначене богослуженнями дня 31. грудня.

— **З кривавої хроніки.** Трьох злочинців вдерлося до мешкання старця Майблюма, на вул. Городецькій 48, підчас його неприсутности, перерізало горло старій господині і перетрусило хату, шукаючи даремне грошей. Не взявши нічого, втікли. Було це між 5 і 7 вечір.

— **Філятелія шкільним предметом.** З віденських газет довідуємося, що там мають завести в школах обовязкові курси філятелії, подібно, як це має місце від кількох років в Англії, Мадярщині й ин. державах. В Австрії звертають таку велику увагу на філятелію тому, бо там є до 150.000 зорганізованих збирачів марок, які мають свої товариства й видавництва, а разом з марочними торговцями, яких в самому Відні начисляють до 5.000, удержують і велику марочну біржу. Взагалі Відень став по світовій війні помітним філятелістичним центром, там розвивається й немалий марочний промисл (альбоми і всякі приладди для збирачів), там друкуються ще й тепер почтові марки для ріжних сусідних, особливо балканських держав. Таким чином філятелія грає в господарському житті Австрії велику ролю, отже не диво, що держава хоче ввести навчання філятелії в школах.

— **Помер** бувший франц. премієр міністрів Жіль Мелін, з професії адвокат, колись редактор „République Française". Премієром був від 1896 до 1898 р. Від 1903 р. був сенатором. Його вважали головним винуватцем процесу Дрейфуса.

— **Важко бути дипльоматом.** Новий посол СРСР. у Парижі, Раковський, вислав недавно запрошення до визначних політиків на обід у своїй амбасаді. У кутику запрошень була примітка: „Просимо у фраку або смокінгу". Один з французьких послів, Тео Бретен, відповів на це запрошення так: „Посол, Тео Бретен, справжній робітник не має ні фрака ні смокінга і йому не має змоги прийняти запрошення т. зв. представника російських робітників та селян".

— **Дім як почтова пересилка.** Минулого тижня, у французькій пристані, Гаврі, висаджували з корабля рідкий пакунок. Це була готова, викінчена вілля, з повним уладженням: меблями та посудиною, вартости 100.000 долярів переслана ню-йоркськими промисловцями одному визначному Французові за його заслуги для Америки.

— **Акробат як вязень.** Німецька преса занята сенсаційною втечею з бранденбурської вязниці „артиста з Variété" Дансі. Він мав відсидіти ще рік, але не видержав і разом з товаришем недолі, кравцем рішився на акробатичну штуку, у повній небезпеці життя. Працюючи у вязничних варштатах, вони потайки, поволи, приготовили собі линву 20-метрової довжини. Кілька днів тому, вийшовши з робітні на III. поверсі, Дансі переліз через віконце в даху, перекинув линву на гак протилежної стіни дому і сам зпнявся уверх на дроті від електричної лямпи, що висіла між двома домами, на 18 м. високо. Крім цього зумів він ще тягнути за собою кравця линвою, коли дійшов до примурку сусідного дому. Вони злізли з даху вязниці у мент, коли вартовий перейшов на протилежний бік. Поліції не вдалось до цього часу їх віднайти. Союз кінематографічних режісерів, повинен звернутись до міністерства справедливости з проханням, щоби за такий „трік" вязням дарували кару.

— **Фільософ і злодій.** У Парижі арештували дивного кандидата у злодійськім мистецтві. Це доктор фільософії (титул, який не так легко здобути у Франції!), Себастієн Прієр, який спеціялізувався у крадіжі предметів, що стояли на вулиці. Украв він 15.000 окулярів перед крамницею одного оптика; велику вівчарську собаку, яку продав кілька вулиць дальше; капелюх з бриляновою шпилькою якоїсь дами. Аж 17-го ц. м. мав те, що називається „пехом". Він переложив з одного возу на вулиці на свій автомобіль кільканайцять томів лексикону і поїхав до антикваря. І попав якраз на антикваря, в якого годину раніше, хтось цей лексикон купив.

— **Досліди з розрідженим воздухом.** Чимало учених дає докази великої самопожертви, коли на власній особі перевіряють свої гіпотези. Новим прикладом такої служби науці є англійський учений Беркрофт, проф. фізіольогії університету в Кембрідж, який казав себе зачинити в скляній камері з розрідженим воздухом. Він хотів переконатись, який вплив має на людський організм (головно на кружбу крови) рідкий воздух. З камери, в якій він сидів тиждень, увесь час витягали помпою воздух, удержуючи його в тій самій висоті напруження. Коли він вийшов звідти, був посинілий. Він дав одчинити собі жилу, щоби зробити аналізу крови. Аналіза потвердила його давні обсервації, зроблені в Перу, у Інкасів. Він звернув тоді увагу, що люди працюючі на висоті 16.000 стіп, у копальнях срібла, є сині. Беркрофт, після експерименту, почувається зовсім добре.

— **З кіна.** У святошну програму кіна „Копернік" входить вибаглива, сальонова пікантна еротична комедія в 7 діях „На горячім вчинку (In flagranti), що відграється в будуарі сучасної жінки. У кіні „Лев" іде 6 дій „Тайни морських глибин", якого акція відбувається під водою; при співучасти жіночого пливця світової слави Люлю Кассід, а на доповнення комедії з Гаррі Льойдом. У кіні „Марусенька" незвичайна програма пристрасної драми в 10 діях: „За жінку та золото (Вовки в півночі), з відомими артистами Евою Ґордон та Глядіс Джонстон.

— **Пригадуємо,** що практичні дарунки на свята, а це: добірні матеріяли на убрання та сукні, полотна, рушники, хусточки і т. п. продає найдешевше знана зі солідности фірма „Текстильна Гуртівня", Ринок 45 (наріжний дім вул. Гродецьких).

ОПОВІСТКИ.

Репертуар Українського Наддніпрянського Театру під дир. О. Міткевича.

Яворів, саля Народного Дому.

26. XII. Дні нашого життя.
27. XII. Маруся Богуславка.
28. XII. Лісова пісня.
29. XII. Воскресення.
30. XII. Запорожець за Дунаєм.
31. XII. Ніч під Івана Купала.
1. I. Чорна Пантера і білий медвідь, (прощальна вистава). 2—?

Український хор Д. Котка.

у суботу 26.XII. Закопане. 5—?
у неділю 27.XII. Закопане.
у понеділок 28.XII. Бельск-Бяла. 768

V-тий Кооперативний Краєвий Зїзд. Пригадуємо, що в неділю 27. грудня відбудеться у Львові V-тий Кооперативний Краєвий Зїзд. Відкриття Зїзду в год. 11'30 передпол. в салі Лисенка (при вул. Шашкевича). Реферати: інж. Ю. Павликовського, інж. Е. Храплівого, п. А. Палія й ин.

Краєве Товариство кредитове у Львові повідомляє своїх членів, що після ухваленого Загальними Зборами в дни 18. жовтня 1925 р. статута, затвердженого Окружним судом у Львові, членський удій виносить 5 золотих. (§ 14). Члени, що по день 31. грудня 1925 р. не доповнять свого першого удіяу до згаданої висоти, буде уважатися за добровільно виступивших з кооперативи з днем 31. грудня 1925 р. Того дня вичеркнеться їх з реєстру членів без окремого повідомлення (§ 62). 1008 1—1 **Дирекція.**

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.